

گزارش چکیده پیش نشست امریکا و نظم بین المللی در پیامد جنگ اوکراین

دهمین پیش نشست همایش بین المللی "نظم جدید بین الملل، بحران اوکراین و جایگاه جمهوری اسلامی ایران" با عنوان امریکا و نظم بین المللی در پیامد جنگ اوکراین با سخنرانی اساتید و صاحب نظران مطالعات امریکا و روابط بین الملل و حضور جمعی از تحلیلگران و علاقه مندان روابط بین الملل برگزار شد. در این نشست بعد از اعلام خیرمقدم ریاست محترم پژوهشکده مطالعات سیاسی، روابط بین الملل و حقوق، آقای دکتر محمدعلی فتح الهی و بیان مقدمه‌ای از سوی مدیر نشست، آقای دکتر علی اکبر اسدی مدیر گروه مطالعات منطقه‌ای، آقای دکتر محمود یزدان عضو هیات علمی پژوهشکده مطالعات راهبردی و دکتر علیرضا خسروی عضو هیات علمی دانشگاه تهران به ایراد سخنرانی پرداختند.

دکتر محمود یزدان فام به عنوان سخنران نخست نشست ابتدا به تبیین وضعیت جدید نظم بین المللی و مولفه‌ها و تحولات مرتبط با آن پرداختند. به اعتقاد دکتر یزدان فام در دهه‌های اخیر نظام یک-چندقطبی در عرصه بین المللی حاکم بوده و روندها و شرایط جدید تغییرات نوینی را در جایگاه و رویکرد امریکا در قبال نظم بین المللی شکل داده است. در حالی که بحرانهای دوره ترامپ برای امریکا و چالشهای درونی بلوک غرب در این دوره برجسته شد، با پایان دوره ترامپ صعود قدرت چین و جنگ اوکراین به عنوان دو موضوع کلیدی بین المللی مطرح شدند. به اعتقاد دکتر یزدان فام صعود چین با به چالش کشیدن قدرت هژمون یعنی امریکا ممکن است باعث رویارویی با جنگهای هژمونیک شود. اما به نظر می‌رسد در شرایط کنونی با تقابل هژمونیک روبرو هستیم و با جنگ هژمونیک فاصله داریم. لذا دو نوع نظم لیبرال و غیرلیبرال در حال رویارویی هستند و می‌توان به نظم سومی تحت عنوان نظم سایبری نیز اشاره کرد که از نظم کلاسیک متفاوت است.

دکتر یزدان فام در بخش دیگری از سخنان خود به برخی از تاثیرات اصلی جنگ اوکراین بر نظم بین المللی اشاره کردند و در پایان نیز به برخی از ابعاد و ویژگیهای نظم آینده اشاره کردند. به باور ایشان مهمترین اثار و تبعات جنگ اوکراین در عرصه بین المللی عبارتند از: تضعیف روسیه به دلیل تقابل روسیه با جامعه بین الملل و تاثیر قوی تحریمها بر این کشور؛ تقویت یا تعمیق همکاریهای دو سوی اطلانتیک و احیای ناتو؛ پایان عصر پساجنگ جهانی دوم و روند نظامی شدن مجدد کشورهایمانند آلمان و ژاپن؛ پایان عصر جنگهای کلاسیک و تاثیر اساسی ارتباطات و فناوریهای جدید و سلاحهای هوشمند در جنگها؛ تضعیف بلوک نالیبرال و به تعویق افتادن تقابل چین و امریکا؛ برجسته شدن عدم تاثیرگذاری نهایی وابستگی متقابل بر پایان جنگها.

دکتر خسروی به عنوان سخنران دوم نشست ابتدا به طرح رویکردهای نظری مختلف در خصوص نظم بین المللی پرداختند و سپس بحثها و استدلال‌هایی را در مورد افول یا پایداری هژمونی امریکا بر اساس شاخصهای کلیدی ارائه نمودند. به اعتقاد ایشان سه معیار اصلی برای بررسی وضعیت قدرت هژمون قابل طرح است که عبارتند از: برتری نسبی یک دولت در برابر رقبا بر اساس شاخصهای مختلف؛ اراده و اجماع ملی در یک دولت برای ایفای نقش هژمونیک و؛ ظرفیتهای توانمندی دولت در حوزه قدرت نرم و قاعده سازی. این عضو هیات علمی دانشگاه تهران برای بررسی وضعیت برتری نسبی امریکا به ارزیابی

شرایط امریکا در سه حوزه اقتصادی، سیاسی و نظامی و سنجش ظرفیتهای آن در مقایسه با رقبای اصلی یعنی چین و روسیه پرداختند. به باور ایشان چین به لحاظ رشد تولید ناخالص داخلی به امریکا نزدیک شده و پیش بینی می شود بین سالهای ۲۰۲۵ و ۲۰۳۵ امریکا را در این شاخص پشت سرگذارد و به لحاظ هزینه در توسعه زیرساختها فاصله چین از امریکا زیاد است. اما به لحاظ ضریب جینی چین وضعیت بهتری نسبت به امریکا دارد. در عرصه سیاسی امریکا در سه مولفه چالشهای جمعیتی، شکافهای اجتماعی و هویتی و تعارضات درون حاکمیتی نسبت به گذشته وضعیت بدتری پیدا کرده و شکنندگی بیشتری دارد. در عرصه توانمندی های نظامی همچنان فاصله سایر قدرتهای بزرگ با امریکا زیاد است و امریکا در این حوزه برتری قابل ملاحظه ای دارد.

دکتر خسروی در ادامه سخنان خود به ارزیابی اجماع و اراده ملی درونی امریکا برای ایفای نقش هژمونیک پرداختند و تاکید نمودند به رغم تمایل رهبران سیاسی امریکا در هر دو حزب جمهوریخواه و دموکرات برای ایفای نقش هژمونیک از سوی امریکا در عرصه جهانی، تعارضات و مخالفتهای ناشی از نخبگان علمی و جامعه در این خصوص قابل ملاحظه است. مساله ای که به خصوص از دوره دوم ریاست جمهوری بوش پسر به بعد ملموس و برجسته شده و در نتیجه اجماع داخلی برای ایفای نقش هژمون از سوی امریکا در مقایسه با گذشته کمرنگ شده است. در حوه قدرت نرم و قاعده سازی نیز به نظر می رسد فاصله قدرتهایی مانند چین و روسیه با امریکا هنوز زیاد است، با این حال امریکا نیز در برخی از شاخصهای قدرت نرم روند افولی داشته است. دکتر خسروی در جمع بندی سخنان خود عنوان نمودند امریکا در برخی شاخصهای مربوط به هژمونی افول کرده، اما در برخی دیگر از معیارها همچنان برتری خود را حفظ نموده است. با این حال افول یک قدرت به معنی تغییر نظم نیست و به نظر می رسد نشانه هایی از نظم مهارکننده ظهور کرده است.